

(Fortsættelse 34):

SKOLELÆRER OG DIGTER

Den nævnte dato, den 25. november 1941, bragte EkstraBladet også en artikel med et interview af den da 32-årige forfatter Martin A. Hansen (1909-1955), skrevet af journalisten og forfatteren Christian Houmark (1869-1950). Det var jo denne Hr. lærer Hansen, som et par år tidligere havde vist mig den tvivlsomme ære at tildele mig den største lussing, jeg nogensinde har modtaget. Forresten har jeg kun modtaget denne ene, og det er nok derfor den sidder så nagelfast i min erindring.

Om forfatteren Martin A. Hansen kan kort fortælles, at han blev uddannet som lærer på Haslev Seminarium. Han blev færdig i 1930. Allerede her skrev han romaner, men tidstypiske i den socialrealistiske genre. I 1941 udkom den fabulerende eventyrroman Jonathans Rejse, som betød begyndelsen til de bøger, der blev hans egentlige kendemærke som forfatter. Den tyske besættelse af Danmark i 1940 påvirkede ham så stærkt, at han tog del i modstanden mod nazismen ved at levere artikler til illegale blade. I en af disse artikler sagde han god for det legitime i at likvidere stikkere, og sammen med hans entusiastiske moralske støtte til folkestrejken i 1944, blev denne indsats en væsentlig ballast – men samtidig også en anfægtelse – i hans senere forfatterskab. I befrielsesåret 1945 udgav han den historiske roman Lykkelige Kristoffer, hvori rammehistorien er den, at klerken Martin fortæller historien om uegennyttig mandig dåd og død. Forfatteren var i og med denne roman åbenbart kommet i tvivl om sine egne holdninger og handlinger.

Men i artiklen med overskriften ”Jeg tænker som en Digter, fordi jeg ikke er det –” interviewer Houmark kollegaen om dennes seneste bog Jonathans Rejse. Til slut i interviewet spørger Houmark:

”- De er Lærer, er De ogsaa en god Pædagog?

- Det tror jeg i Grunden ikke.

- Har De selv Børn?

- Ja

- Kan De undgaa at gøre Forskel paa Deres egne Børn og saa Klassens?

- Der tror jeg ... jeg har samme Tilbøjelighed som min gamle Lærer, han var nemlig nok saa haard mod sine egne Dreng, som mod Skolens, af Frygt for at gøre Uret ... jeg tror nu, vi opdrager bedst. Forældre og Lærere, naar vi ikke spekulerer for meget paa Principper eller paa – Rettesnore ...

- Hvor er De selv i Deres Bog?

- Lige i Hælene paa Smeden, paa Jonathan, tror jeg, at jeg kan sige...

- Lever Modellerne til Deres Skikkelser?

- De er alle døde, kun ikke Smeden, ham venter jeg ogsaa at faa Besøg af – saadan rent – korporligt ...”

TRÆSPRIT OG BLÅSYRE

Samme dato som nævnt ovenfor kunne Berlingske Aftenavis også bringe en notits under overskriften ”Stort Drikkelag paa Træsprit og Blaasyre. Otte af Deltagerne afgaaet ved Døden og flere i Livsfare efter at have nydt Kølervædske”.

Det var en grim affære, som forhåbentlig kunne tjene som advarsel for folk, der havde så stor trang til alkoholiske drikke, at de vovede sig ud i at drikke farlige erstatninger. Teksten i notitsen lød i al sin uhyggelige korthed sådan:

”Kun faa Dage efter Meddelelsen om, at tre Mænd er døde efter at have drukket Kølervædske, indløber fra Aardal Sogn Efterretninger om et andet Drikkegilde med Kølervædske, der har faaet endnu frygteligere Følger. Nogle unge Mennesker havde fundet Kølervædsken, der bestod af Træsprit og Blaasyre, og ca. 40 Mand deltog i Gildet. Alle blev syge, og i Løbet af de to-tre Dage, der er gaaet, er 8 af Deltagerne afgaaet ved Døden. En Del af de øvrige vil sandsynligvis heller ikke overleve Gildet, og efter Lægernes Mening vil de, der klarer sig igennem, være i stor Fare for at blive blinde.”

Den omstændighed, at de unge mennesker angiveligt havde drukket kølervæske, må formodentlig ses som en af følgerne af vanskeligheden ved at skaffe sig alkoholiske drikke, som jo af forskellige grunde dels var en mangelvarer under besættelsen og dels rationeret. Og på den sorte børs måtte man betale store overpriser, hvis spiritus overhovedet var til at købe.

PEARL HARBOUR

Den 7. december 1941 blev den amerikanske flådebase Pearl Harbour på Hawaii-øerne udsat for et japansk overraskelsesangreb fra luften, understøttet af japanske krigsskibe, hvorved en stor del af den amerikanske Stillehavsflåde, herunder hangarskibe med en del fly ombord blev totalt ødelagt eller stærkt beskadiget. Personalet ombord på skibene og på flådebasen var fuldstændig uforberedte på angrebet, som fik katastrofale følger, idet mange blev dræbt under selve angrebet eller omkom i det voldsomme flammehav fra de brændende skibe, der fulgte efter angrebet. Mange blev også alvorligt sårede og forbrændte og fik varige mén.

Men angrebet på Pearl Harbour blev umiddelbar årsag til, at præsident Roosevelt fik mulighed for at bryde den hidtidige isolationistiske hjemlige modstand imod amerikansk deltagelse i krigen og erklære krig mod både Nazi-

Tyskland og Japan. Det blev afgørende for krigen i Europa og specielt for England, der hidtil og under store ofre havde kæmpet sin egen vanskelige kamp mod Tyskland. Roosevelt støttede englænderne moralsk og havde også forsøgt at komme dem til økonomisk og materiel undsætning, men han kunne ikke skaffe sig flertal i Kongressen, så hjælpen kunne iværksættes. Nu vendte stemningen, både i kongressen og den amerikanske befolkning, og et flertal gik ind for at yde al mulig hjælp og støtte til de hårdt kæmpende briter.

Dagen efter det forfærdelige japanske angreb på Pearl Harbour var de danske aviser naturligvis fulde af nyheder og beretninger om begivenhederne. Således kunne B.T. mandag den 8. december 1941 fylde sin forside med overskrifter og notitser om krigsudviklingen efter det nedrige angreb dagen før. "Voldsomme Kampe i Østen" stod der tværs over B.T.s forside. "Amerikas og Englands Krigs-Erklæringer ventes i Dag" – "Hollandsk Indien og Costa Rica erklærer Japan Krig" – "Japan har taget Offensiven – Stærk politisk Stemning over U.S.A." – "Angreb på Singapore" – "Cuba gaar mod Japan" – "Japanerne erobrer amerikansk Ø" – "Engelske og amerikanske Tropper i Kamp – Japansk Landgangsforsøg paa Malaya-Halvøen". – "Den nye Krigsskueplads".

Avisens indhold inde i bladet var dog ikke præget af de dramatiske og tragiske begivenheder, men lignede sig selv fra alle andre dage. Derimod var dens bagside også omend kun delvis benyttet til nogle dramatiske overskrifter: "Angrebet paa Hawaii-Øerne" – Tab paa begge Sider" – "Kanonbaad sænket" – Japansk Angreb paa Thailand" – "Japanerne rejser fra U.S.A." – San Francisco i Undtagelses-Tilstand" – "New York mørklægges" – "Amerikanske Skibstab" – "Flaadens Styrke" – "Fragtskib sænket".

Men B.T.s bagside for denne dag havde også plads til et par hjemlige københavnske 'nyheder': "Spejlglatte Gader i Morges – Tøsne og Regn vanskeliggjorde Trafikken i Morges" og "Det største Juletræ", nemlig det traditionelle årlige juletræ på Rådhuspladsen, som dette år tændtes for første gang søndag den 7. december 1941.

B.T. glimrede i øvrigt ved sine humoristiske indslag i form af f.eks. "Blade af Storm P.s Dagbog" og hans tegneserie "Peter Vimmelskaft". Desuden var der tegneserierne "Blondie's Hverdagshistorie...", "Carl't bli'r plyndret ..." og "Mikkel Mus' Eventyr".

Men til trods for de alvorlige begivenheder ude omkring i verden, så fortsatte Københavnerne med at hygge og more sig i hverdagen, så godt det nu lod sig gøre for den enkelte. Biograferne var stadigvæk et tillokkende moment for mange i besættelsestidens ikke altid lige nemme og behagelige situation, som dog endnu ikke var så tilspidset, som tilfældet skulle blive i de nærmest følgende år.

MINE EGNE FILMDRØMME

Som bidt af filmmediet begyndte jeg som 12-årig at tænke på selv at lave spillefilm, og jeg havde udtænkt forskellige ideer, som jeg mente ville egne sig for spillefilm. Dels var der en idé om en drengs ankomst til og tilværelse i et af storbyens arbejderkvarterer. Ideen var selvfølgelig hentet fra mit eget liv, så jeg havde ikke vanskeligt ved at forestille mig filmens handling og scenerier. Begge dele var jo taget lige ud af virkeligheden, nemlig til dels fra da vi flyttede til København og boede i Baggesensgade 26 A, hvor der netop var sådanne velegnede lokaliteter. Men jeg dramatiserede handlingen, så den endte tragisk, idet drengen en dag ender sit liv ved, at han uden at se sig for løber fra baggården og ud gennem en port efter en bold, der er trillet ud på kørebanen, og her bliver han kørt over af en lastbil, hvis chauffør umuligt kunne nå at bremse. Drengen var død på stedet.

Jeg havde også en anden idé, som foregik nede omkring Peblingsøen, hvor nogle drenge lejer en robåd og ror ud på søen, og herunder blæser det op til storm, hvorved drengene mister kontrollen med båden, som springer læk og synker, med fare for at besætningen skal drukne. De bliver dog reddet i sidste øjeblik, inden båden synker til bunds.

Mens jeg gik og tumlede med og levede mig ind i de nævnte films handling, kom jeg en dag forbi den tidligere omtalte marskandiserbutik længere oppe i gaden, omtrent ved siden af bageren tæt ved Jagtvej. Butikkens indehaver reparerede for resten også ure af enhver slags, men foruden en masse forskellige ældre og nyere brugte ting, såsom porcelæn og nips, solgte han også brugte fotografiapparater. I vinduet ud til gaden var der netop udstillet nogle af disse apparater, nemlig et kamera med objektivet monteret på en forskydelig bælg, og et Kodak Bokskamera, et af de mest simple former for fotografiapparat, der vist nogen sinde er fremstillet. Apparatet brugte 6x9 cm fotospøler, og sådanne var ret almindelige på det tidspunkt, hvor man dog ikke længere kunne købe Kodak Film, men kun film af det tyske mærke Agfa Film.

I udstillingsvinduet stod der, at bælgkameraet kostede 125 kr., mens Kodak Bokskameraet kun kostede 25 kr. Det sidstnævnte beløb vidste jeg lå indenfor realiteternes verden i mit tilfælde, men jeg havde dog ikke pengene lige i dette øjeblik, hvor jeg så brændende ønskede at erhverve apparatet. Det gjorde jeg, fordi jeg mente, at jeg ville kunne optage nogle fotografier, der kunne vise hvilke lokaliteter og scenerier, jeg havde tænkt mig skulle med i mine to fantasi-film. Jeg skyndte mig derfor straks hjem, for at spørge mor, om hvordan det lå med kontanter til at opfylde mit hede ønske. Det lå selvfølgelig ikke særlig godt, for det gjorde det aldrig, eller næsten aldrig. Gode råd var derfor velkomne, og jeg tænkte på, om der måske var et eller andet, jeg kunne sælge

til marskandiseren, eller om han og jeg måske kunne lave en byttemandel. Men da det kom til stykket, var der ikke nogen af mine ting, jeg ville af med, og mor havde heller ikke ting, hun ville undvære. Derfor måtte jeg væbne mig med tålmodighed og gøre, som mor meget fornuftigt sagde: Spare pengene sammen.

I flere tilfælde havde jeg benyttet mig af en ikke helt fair fremgangsmåde, når jeg stod og havde brug for penge, og det var at stjæle dem fra tallerkenrækken ude i køkkenet. Dengang blev der jo brugt gas til kogeapparaterne, og der var derfor installeret en såkaldt gasmåler i mange køkkener. For at kunne bruge gassen måtte man betale ved at komme en eller helst flere 25-ører ad gangen i målerens møntautomat, som så kontrollerede forbruget. Men for altid at have de fornødne 25-ører ved hånden, brugte mor at 'spare' sådanne op, ved at stable dem i nederste hjørne af tallerkenrækken. Det kunne nogle gange betyde, at der var en stabel, som måske indeholdt mere end en snes 25-ører. Når der var så mange, tænkte jeg, at mor sikkert ikke ville kunne se, hvis jeg tillod mig at stjæle nogle stykker.

Disse 'tyverier' begyndte med penge til biografbilletten. Dengang kostede en biografbillet for børn til eftermiddagsforestillingen 35 øre, dvs. en 25-øre, en 10-øre og en 5-øre. Men så skulle der jo i reglen også en is og lidt slik til, så det alt i alt blev nødvendigt at stjæle 50-75 øre fra tallerkenrækken, altså tre 25-ører, hvilket jeg også nogle gange gjorde, idet jeg samtidig mente at kunne konstatere, at 'svindet' i pengestablen på tallerkenrækken næsten ikke kunne ses, og derfor nok heller ikke ville blive opdaget. Det hændte dog et par gange eller to, at mor inkvisitorisk spurgte Benny og mig: "Hør, jeg synes, der mangler nogle 25-ører! Hvem af jer har taget dem?" Vi bedyrede naturligvis begge, at det var der da ingen af os, der havde gjort. Jeg ved for resten heller ikke, om Benny nogen sinde har stjålet fra tallerkenrækken, men det skulle ikke undre mig, om han så sig for god til at gøre den slags, for han har altid været et retlinet menneske. 4-årige Bent var vistnok endnu for lille til at tænke på den slags 'uartigheder', og Lizzie var jo kun en baby, som vel endnu ikke anede, at der var noget der hed penge og da slet ikke, hvad de skulle bruges til.

Det tog sin tid at spare de 25 kr. sammen til at købe bokskameraet for, og jeg skal ærligt indrømme, at de sidste 5 kroner kunne jeg takke tallerkenrækken for. De 20 kr. af beløbet sparede jeg efterhånden sammen ved at gå byærinder for mor, som gerne betalte mig for det, især da hun vidste, hvad jeg havde tænkt mig at købe for pengene. Men min utålmodighed var så stor, at jeg til sidst ikke kunne vente på at få sparet de sidste fem kr. sammen, men min samvittighed overfor mor var selvfølgelig sort som kul, og jeg fortrød faktisk snart min usle handling. Det forhindrede mig dog ikke i også et par gange senere at benytte samme taktik, når ønsket om f.eks. at se en bestemt

spillefilm var så stort, at jeg ikke kunne vente på, at pengene til biograften var sparet sammen.

Men det var til gengæld i hovedsagen en stolt dag for mig, da jeg kunne gå hen i marskandiserforretningen og købe det nævnte bokskamera, som der dog ikke hørte en ueksponeret film til, så jeg måtte vente på at erhverve en sådan, ved at spare den 1. kr. og 25 øre sammen, som en rulle film til apparatet dengang kostede.

Da det endelig langt om længe var lykkedes mig at få skrabet 1 kr. og 25 øre sammen til at købe en rulle ueksponeret film for, gik det op for mig, at det ikke var gjort med det, for filmen skulle jo både fremkaldes og kopieres. Det ville koste endnu flere penge, for begge dele var ret bekostelige dengang. Derfor opgav jeg mine 'film-drømme' for denne gang og brugte i stedet for pengene til biografbilletter og slik. Meget typisk for mig.

(Fortsættes i afsnit 35)